

Dạy con biết thiếu, biết đủ - bài học về bản lĩnh và bình an

ISSN: 2734-9195 08:05 27/08/2026

Đó có lẽ mới là phước lành lớn mà cha mẹ có thể trao cho con. Nuôi một đứa trẻ lớn lên về thể xác có thể cần năm tháng. Nhưng nuôi một người trưởng thành trong tâm hồn có khi cần cả một đời.

Ngày xưa, ông bà có dạy một câu, nghe qua tưởng như đơn giản: **“Dạy con trai biết thiếu, dạy con gái biết đủ”**.

Câu nói mộc mạc, nhưng càng sống, càng va chạm và chứng kiến nhiều cảnh đời, ta càng nhận ra phía sau đó là bài học sâu sắc về nhân cách, bản lĩnh và hạnh phúc của một đời người.

“Dạy con trai biết thiếu” không phải là cố tình để con khổ, càng không phải bắt con phải sống trong thiếu thốn. Đó là dạy con hiểu rằng cuộc đời không phải lúc nào cũng đáp ứng mọi mong muốn. Có những điều phải tự mình nỗ lực mới có được, có những cơ hội phải kiên nhẫn chờ đợi, có những thất bại phải biết chấp nhận để rồi đứng lên.

Thiếu tiền thì biết cố gắng. Thiếu cơ hội thì biết học hỏi và kiên nhẫn. Thất bại thì biết làm lại. Không được người khác công nhận thì vẫn biết làm tốt công việc của mình.

Cha mẹ có thể che chở cho con một đoạn đường, nhưng không thể đi thay con cả cuộc đời.

Hình minh họa tạo bởi AI

Một đứa trẻ được đáp ứng mọi thứ quá dễ dàng đôi khi sẽ tưởng rằng thế giới này cũng dịu dàng với mình như vòng tay cha mẹ. Đến khi bước ra đời, chỉ một chút khó khăn đã muốn bỏ cuộc, chỉ một lần bị từ chối đã thấy mình bất hạnh.

Vì thế, đôi khi thương con không phải là cho con tất cả, mà là dám để con trải qua một chút thiếu thốn, một chút chờ đợi, một chút thất bại. Để con biết giá trị của đồng tiền, quý trọng công sức lao động, biết cúi đầu học hỏi và biết đứng lên bằng chính đôi chân của mình.

Còn “dạy con gái biết đủ” cũng không có nghĩa là dạy con cam chịu, càng không phải bảo con từ bỏ ước mơ hay chấp nhận một cuộc đời dưới mức mình xứng đáng: **Biết đủ là biết điểm dừng.**

Đủ yêu thương thì biết trân trọng. Thiếu tôn trọng thì biết bước đi. Có ước mơ nhưng không vì thế mà đánh đổi phẩm giá. Có khát vọng nhưng không để khát vọng biến thành lòng tham.

Đừng chỉ vì thấy người khác có một người chồng giàu mà nghĩ mình bất hạnh. Đừng vì thấy người khác sống trong nhà cao cửa rộng mà quên rằng mái nhà của mình vẫn có những người thương yêu mình thật lòng. Đừng vì vài món đồ xa hoa mà đánh đổi sự bình yên. Đừng vì sợ cô đơn mà chấp nhận một mối quan hệ khiến mình ngày ngày đau khổ.

Bởi đôi khi, điều đáng thương nhất không phải là một người có ít, mà là một người có rất nhiều nhưng trong lòng lúc nào cũng cảm thấy thiếu.

Thiếu tiền còn có thể kiếm. Thiếu vật chất còn có thể gây dựng. Nhưng nếu lòng tham không có điểm dừng thì có bao nhiêu cũng vẫn thấy chưa đủ.

Từ “biết đủ” đến nghệ thuật sống tỉnh thức

Trong giáo lý Phật giáo, tham, sân, si được xem là những căn nguyên khiến chúng ta tạo nghiệp và tiếp tục chìm trong khổ đau. Trong đó, “tham” không chỉ là tham tiền bạc hay tài sản.

Chúng ta có thể tham danh, tham lợi, tham tình yêu, tham sự công nhận; thậm chí tham cả một cuộc đời phải hơn người khác.

Có một ngôi nhà vẫn muốn căn nhà lớn hơn. Có một chiếc xe vẫn muốn chiếc xe sang hơn. Có một người thương vẫn nhìn sang người khác. Có một cuộc đời bình yên vẫn cảm thấy mình thua kém thiên hạ.

Rồi cứ thế, cái “đủ” hôm qua nhanh chóng trở thành cái “thiếu” của hôm nay. Phật giáo không dạy ta từ bỏ mọi ước muốn để trở nên thụ động. Điều được nhắc nhở là phải nhận diện lòng tham, thấy rõ sự vận hành và học cách không để không bị lòng tham sai khiến.

Bởi khổ đau nhiều khi không đến từ việc ta không có, mà đến từ việc ta cứ nhìn vào những gì mình chưa có mà quên mất những gì đang hiện hữu.

Ta có sức khỏe nhưng lại tiếc nuối những thứ vật chất chưa có. Ta có một gia đình nhưng lại so sánh với gia đình người khác. Ta có một công việc bình thường nhưng luôn thấy mình thua kém. Ta đang sống trong bình yên nhưng tâm trí lại bị cuốn vào cuộc đua không có vạch đích.

Biết đủ, vì thế, không phải là bằng lòng với sự trì trệ. Biết đủ là biết trân trọng những gì đang có trong khi vẫn nỗ lực hướng đến những điều tốt đẹp hơn.

Đó là trạng thái tỉnh thức.

Điều cha mẹ cần trao cho con không chỉ là vật chất

Cho nên, dạy con không chỉ là cho con ăn ngon, mặc đẹp, học trường tốt hay chuẩn bị cho con nền tảng vật chất đầy đủ.

Điều quan trọng hơn là giúp con hình thành và phát triển nội tâm đủ vững vàng để đi qua những thăng trầm của cuộc sống.

Biết thiếu mà không oán.

Biết đủ mà không kiêu.

Có tiền nhưng không khinh người nghèo.

Không có tiền nhưng không tự ti.

Có thành công nhưng không quên người từng giúp mình.

Có hạnh phúc nhưng không cần khoe khoang.

Có mất mát nhưng không tuyệt vọng.

Đó mới là giáo dục một nhân cách.

Nếu chỉ dạy con cách kiếm tiền mà không dạy con cách sử dụng đồng tiền có đạo đức, con có thể giàu có nhưng chưa chắc hạnh phúc.

Nếu chỉ dạy con cách vươn lên mà không dạy con biết dừng lại, con có thể thành công nhưng vẫn sống trong bất an.

Nếu chỉ cho con mọi thứ mà không dạy con biết trân trọng, những gì cha mẹ trao tặng có thể trở thành điều con xem là hiển nhiên.

Và nếu chỉ dạy con “biết đủ” theo nghĩa cam chịu, con lại có thể đánh mất khát vọng vươn lên và quyền được sống một cuộc đời có phẩm giá.

Bởi vậy, có lẽ điều sâu sắc nhất trong câu chuyện “dạy con trai biết thiếu, dạy con gái biết đủ” không nằm ở sự phân biệt trai hay gái.

Suy cho cùng, đứa trẻ nào cũng cần được học cả hai bài học ấy.

Biết thiếu để không yếu đuối trước nghịch cảnh.

Biết đủ để không đánh mất mình trong lòng tham.

Biết cố gắng nhưng cũng biết dừng lại.

Biết kiếm tiền nhưng cũng biết giữ đạo.

Biết tiến về phía trước nhưng cũng biết cúi xuống nhìn những gì mình đang có.

Cha mẹ rồi cũng sẽ già. Tài sản rồi cũng có ngày đổi chủ. Những thứ tưởng như bền vững nhất của đời người cũng có thể thay đổi theo vô thường.

Thứ cha mẹ có thể để lại cho con, vì thế, không chỉ là tài sản hay một cuộc đời được dọn sẵn không có sóng gió. Điều quý giá hơn là trao cho con nội tâm đủ vững để đi qua sóng gió mà không đánh mất mình.

Nếu biết thiếu, con học được bản lĩnh.

Nếu biết đủ, con học được bình an.

Và khi bản lĩnh đi cùng bình an, ta mới có thể bước đi giữa cuộc đời mà không quá sợ hãi khi mất mát, không quá kiêu hãnh khi thành công, không quá tham cầu khi được nhiều và cũng không quá tuyệt vọng khi được ít.

Đó có lẽ mới là phước lành lớn mà cha mẹ có thể trao cho con.

Nuôi một đứa trẻ lớn lên về thể xác có thể cần năm tháng.

Nhưng nuôi một người trưởng thành trong tâm hồn có khi cần cả một đời.

Thay lời kết: Dạy con cũng là học cách nhìn lại chính mình

Có lẽ trước khi hỏi mình phải dạy con điều gì, cha mẹ cũng nên tự hỏi: mình đã biết thiếu và biết đủ hay chưa?

Bởi trẻ con không chỉ học từ lời cha mẹ nói. Trẻ học từ cách cha mẹ sống, cách cha mẹ đối diện với tiền bạc, thành công, thất bại, hơn thua và những điều không vừa ý trong cuộc đời.

Một người cha luôn bắt mẫn sẽ khó dạy con biết đủ. Một người mẹ luôn so sánh sẽ khó dạy con bình an. Ngược lại, khi cha mẹ biết trân trọng những gì đang có, biết nỗ lực mà không tham cầu, biết cho đi mà không tính toán, biết chấp nhận vô thường mà không buông xuôi, thì chính đời sống ấy đã trở thành bài học Phật pháp sống động nhất cho con.

Biết thiếu để trưởng thành.

Biết đủ để an nhiên.

Biết buông để nhẹ lòng.

Biết thương để cuộc đời bớt khổ.

Có khi, món quà lớn nhất cha mẹ trao cho con không phải là một cuộc đời không thiếu thốn, mà là một tâm hồn biết thế nào là đủ.

Sau tất cả, các bậc cha mẹ cùng nhìn lại, cùng suy ngẫm nhé:

+ Ta đang dạy con biết đủ, hay vô tình dạy con phải luôn có nhiều hơn người khác?

+ Khi con gặp thiếu thốn, thất bại và bị từ chối, ta đang giúp con trưởng thành hay lập tức tìm cách giải quyết thay con?

+ Và chính chúng ta, giữa đời sống luôn thúc giục phải có thêm, ta đã thực sự biết đủ chưa?

Tác giả: **Hoa Mạn**

Nguồn tham khảo: **Facebook Nguyen Tuong Vi**
(<https://www.facebook.com/share/p/1BqeuPSwW2/>)